

RIGSOMBUDSMANDEN I GRØNLAND

Dato: 8. april 2019

Samtlige ministerier mv.

Indberetning fra rigsombudsmanden i Grønland

Politik

Inatsisartuts forårssamling

Inatsisartut indledte 22. marts 2019 den ordinære forårssamling. Dagorden for samlingen omfatter bl.a. Naalakkersuisuts forelæggelse af den årlige politisk-økonomiske beretning og forslag om godkendelse af landskassens regnskab. Fra et grønlandsk perspektiv er der særligt tre sager, som påkalder sig interesse, nemlig spørgsmål vedrørende handicapområdet, alkohol og korruptionsbekæmpelse.

For så vidt angår handicapområdet har Naalakkersuisut fremsat forslag til lov om støtte til personer med handicap. Der blev i 2018 arbejdet med udkast til ny handicaplov til erstatning for den eksisterende lov fra 1994. Loven skulle efter planen være trådt i kraft 1. januar 2019, men nåede ikke at blive færdig, og dette gav anledning til skarp kritik fra den af Naalakkersuisut udpegede handicaptalsmand og fra handicaporganisationerne. Yderligere har forholdene for handicappede i Grønland været genstand for kritik fra Institut for Menneskerettigheder, som har peget på en række udfordringer for personer med

Rigsombudsmanden i Grønland
Indaleeqqap Aqqutaa 3
Postboks 1030
3900 Nuuk

Kalaallit Nunaanni Rigsombudsmandi
Telefon: (+299) 32 10 01
Telefax: (+299) 32 41 71
E-mail: riomgr@gl.stm.dk
www.rigsombudsmanden.gl

handicap i Grønland i en rapport fra februar 2019 til FN's Handicapkomité. I rapporten peger instituttet blandt andet på, at der mangler uddannet personale i blandt andet uddannelsessystemet, der har viden om personer med handicap, at der ikke er nogen effektiv beskyttelse mod diskrimination på grund af handicap, at personer med handicap ofte er isolerede i og omkring deres hjem, og at der generelt mangler data og viden om forholdene for personer med handicap i Grønland. I opfølgning heraf har Inuit Ataqatigiit fremsat forslag til Inatsisartutbeslutning om, at Naalakkersuisut pålægges at fremlægge en national handlingsplan for, hvorledes man sikrer, at Grønland overholder FN's konvention om rettigheder for personer med handicap.

På alkoholområdet er der lagt op til nye ændringer i en stærkt omdiskuteret lov, som trådte i kraft marts 2018. Loven blev vedtaget under S-IA-PN-koalitionen og indeholder bl.a. krav om afskærmning af alkohol i butikkerne, forbud mod reklamer for alkoholholdige drikkevarer og begrænsede åbningstider for salg af alkohol. Den nuværende Naalakkersuisutkoalitions støtteparti, Demokraterne, fremsatte under Inatsisartuts efterårssamling forslag om lempelse af den stærkt restriktive lov, herunder om udvidelse af åbningstiderne. Ændringsforslaget ventes vedtaget under denne samling.

Syv af samlingens 101 dagsordenspunkter omhandler bekæmpelse af korruption, fremme af åbenhed i forvaltningen og forslag til whistleblowerordning. Det må antages, at det stærke fokus på dette område udspringer af de senere års - relativt få og ganske velbelyste - sager om folkevalgtes misbrug af offentlige midler.

Formanden for Demokraterne, Niels Thomsen, har orlov under Inatsisartuts forårssamling af helbredsmæssige årsager. Tidligere naalakkersuisoq Simon Simonsen (S), der i efteråret udtrådte af Naalakkersuisut efter længere tids sygemelding, udtrådte af Inatsisartut pr. 1. april, og har således trukket sig helt ud af politik.

Inatsisartuts forårssamling ventes at slutte 5. juni 2019.

Forfatningskommission

Naalakkersuisut godkendte ultimo marts et nyt kommissorium for forfatningskommissionen. Kommissionen blev nedsat efter beslutning i Inatsisartut i november 2016, men arbejdet har ligget stille siden valg til Inatsisartut i april 2018, da der dels var uklarhed om kommissionens sammensætning, dels uenighed om kommissoriet. Om formålet med arbejdet hedder det i kommissoriet: *”Forfatningskommissionen udarbejder udkast til en forfatning for Grønland, der skal træde i kraft den dag Grønland bliver en selvstændig stat. Forfatningens formål er at blive det demokratisk vedtagne lovgrundlag for en selvstændig suveræn grønlandsk stat.”*. Det fremgår, at kommissionen skal aflevere udkast til forfatning og betænkning 21. juni 2021. Forfatningsforslaget skal herefter behandles af Inatsisartut, som skal tage stilling til den videre proces.

Det fremgik af den pressemeddelelse, som ledsagede offentliggørelsen af kommissoriet og det nedenfor omtalte dokument, at *”kommissionens opgave bliver at udarbejde et udkast til en forfatning. Efter færdiggørelsen vil udkastet danne grundlag for en folkelig debat, som blandt andet en folkeafstemning.”* Spørgsmålet om en folkeafstemning indgår imidlertid hverken i kommissorium eller det ledsagende dokument, hvor det alene fastslås, at *”Forfatningskommissionen skal udarbejde et forslag til forfatning, der i sin helhed skal præsenteres i Inatsisartut, når kommissionen har færdiggjort sit arbejde.”*

Det ny kommissorium er ledsaget af et dokument med titlen *”Forudsætninger for rammerne i kommissoriet for Forfatningskommissionens arbejde”*. Det fremgår af dette dokument, at Forfatningskommissionen ventes bl.a. at forholde sig til følgende:

- *”Afgrænsningen af staten Grønlands grænser*
- *Hvem er de kommende grønlandske statsborgere?*
- *Hvorledes sikres borgernes frihedsrettigheder?*
- *Hvordan sikres minoriteternes rettigheder?*
- *Hvilke pligter kan staten pålægge borgerne?*
- *Hvordan skal det politiske system indrettes og ud fra hvilke værdier?*
- *Hvorledes skal sprogets stilling i samfundet defineres?”*

Det fremgår videre, at kommissionen kan arbejde med mulige former for det fremtidige forhold mellem Grønland og Danmark, herunder Free Association, forbundsstatskonstruktioner eller lignende.

Der lægges vægt på, at der sikres en bred borgerinddragelse, og at arbejdet omfatter grundlæggende værdimæssige debatter som led i en bredere identitetsskabende proces. Forfatningskommissionen ventes at nedsætte en række arbejdsgrupper til afklaring af delspørgsmål, og der kan i dette arbejde inddrages eksperter og tilforordnede.

Forfatningskommissionen består af syv medlemmer udnævnt af Naalakkersuisut efter indstilling fra de partier, som blev repræsenteret ved sidste valg til Inatsisartut. Medlemmerne kan ikke være medlemmer af Naalakkersuisut. Der ønskes kønsligestilling i kommissionen. Formanden udpeges af Siumut som det parti, der fik flest stemmer ved sidste valg. Medlemmerne udpeges for hele kommissionens levetid. Det er endnu ikke offentliggjort, hvem der får sæde i kommissionen, men dette ventes at ske allersnarest.

Til støtte for arbejdet etableres et sekretariat, og der er afsat 5,6 mio.kr. til arbejdet. Kommissionen pålægges at afgive halvårslige beretninger, mens arbejdet står på. Kommissorium og forudsætningspapir er vedhæftet.

Fiskerikommission

Som det er fremgået af tidligere indberetninger, har nedsættelsen af den fiskerikommission, der bl.a. var en forudsætning for efterårets finanslovsforlig, trukket ud. Kommissionen er nu nedsat, og Naalakkersuisut har udpeget advokat Jens Paulsen til at stå i spidsen for arbejdet.

Det fremgår af kommissoriet, at kommissionens opgave er at fremkomme med forslag til en ny lov, der skal erstatte den gældende lov fra 1996. Kommissionen skal herudover belyse 24 punkter vedrørende konkurrencen i fiskerierhvervet, muligheden for spredning af ejerskabet, styring af udnyttelsen af havets ressourcer mv.

Fiskerikommissionen har 12 medlemmer og har deltagelse af fiskeriets organisationer, men de største selskaber – Polar Seafood og Royal Greenland – er ikke direkte repræsenteret. Dette har givet anledning til kritik fra Grønlands Erhverv (GE), som frygter, at der vil

komme til at mangle afgørende viden i arbejdet. Det bekymrer især GE, at der blandt de punkter, som kommissionen skal undersøge, er konsekvenser af tilbagetrækning af tidsubegrænsede licenser. I forbindelse med behandling af et tidligere forslag til fiskerireform på Inatsisartuts efterårssamling 2017 lod GE udarbejde en advokatredegørelse, som vurderede, at tilbagekaldelse af tidsubestemte licenser vil udgøre et ekspropriativt indgreb, med mindre tilbagekaldelsen varsles over en periode på 25 år.

Trods bekymringen opfordrer GE til, at man går til arbejdet med åbent sind, og man ser frem til, at grundige analyser vil afklare konsekvenserne af forskellige tiltag. Der er afsat 2 mio. kr. til Fiskerikommissionens arbejde, som skal afsluttes senest med udgangen af juni 2020. Nyt forslag til fiskerilov forudses herefter fremsat til Inatsisartuts efterårssamling 2020.

Lufthavnspakken

Statsministeren og formanden for Naalakkersuisut indgik primo marts aftale om statens medfinansiering af lufthavnsudvidelserne i Nuuk og Ilulissat, og Kalaallit Airports A/S har igangsat udbuddet af anlægsarbejderne på de to lufthavne. Det ventes, at entreprenører vil være udpeget hen over sommeren, og at arbejdet vil blive indledt i september. Efter planen skal de nye lufthavne stå klar i oktober 2023.

Det fremgår af tidsplanen for udbuddet, at de to lufthavne samt landingsbanen i Qaqortoq skal anlægges samtidig; men der er i udbudsmaterialet også givet mulighed for, at der kan afgives tilbud om forskudt anlæggelse.

Direktør i Kalaallit Airports A/S, Peter Wistoft, har til KNR radioavis udtrykt stor tilfredshed med lufthavnsaftalen, som har givet attraktive rentevilkår, som man efter Wistofts vurdering ikke ville have kunnet opnå på egen hånd. Wistoft anslår, at Grønland på baggrund af statens deltagelse i projektet opnår en besparelse i størrelsesordenen en milliard kr.

Erhvervsudviklingsaftale underskrevet

Erhvervsminister Rasmus Jarlov og naalakkersuisoq for erhverv og energi Aqqalu Jeremiassen underskrev medio marts en aftale om styrket erhvervssamarbejde mellem Danmark og Grønland. Aftalen fastlægger de nærmere forhold vedrørende selvstyrets og statens kapitalindskud i Vækstfonden og Greenland Venture, som er en del af aftale af 10. september 2018 mellem regeringen og Naalakkersuisut om dansk engagement i det grønlandske lufthavnsprojekt og styrket erhvervssamarbejde mellem Grønland og Danmark.

Aftalen indebærer et kapitalindskud på 200 mio. kr. til Greenland Venture og Vækstfonden, som skal anvendes til grønlandske virksomheder med vækstpotentiale. Der er herudover afsat en projektmodningspulje på 20 mio. kr. Vækstfonden får endvidere mulighed for at yde vækstgarantier i Grønland, f.eks. til større anlægsinvesteringer, miner el. lign.

Samarbejdet er finansieret med 22 mio. kr. af Grønlands Selvstyre og 198 mio. kr. af staten.

Greenland Venture A/S ejes af selvstyret gennem Greenland Holding A/S og har en samlet egenkapital på ca. 400 mio. kr.

Forsvaret ønsker at forblive i Kangerlussuaq

Som meddelt i tidligere indberetninger er fremtiden for de eksisterende atlantlufthavne, Kangerlussuaq og Narsarsuaq, endnu ikke afklaret. Naalakkersuisut har nedsat to arbejdsgrupper, der skal komme med indstilling til den fremtidige civile anvendelse af lufthavnene.

Naalakkersuisoq for udenrigsanliggender, Ane Lone Bagger, har i en pressemeddelelse meddelt, at forsvarsministeren har tilkendegivet, at Forsvaret som udgangspunkt ønsker at forblive i Kangerlussuaq. Luftgruppe Vest – som i øvrigt blev etableret som følge af M/S Hans Hedtofts forlis i 1959 – er stationeret i Kangerlussuaq og bidrager bl.a. til fiskerikontrol, SAR-opgaver og farvandskontrol. Forsvarets ønske tager udgangspunkt i vejrforhold, forswarets flytyper og opgaveløsningen. Naalakkersuisut er gået i dialog med

Forsvarsministeriet med henblik på at afdække konsekvenser og muligheder i relation til Forsvarets anvendelse af Kangerlussuaq.

Det fremgår af rapporten ”*Fem scenarier for Kangerlussuaq lufthavns fremtid*”, som er udarbejdet for Grønlands Selvstyre i juli 2018, at Forsvaret er en hyppig bruger af Kangerlussuaq, dels til de ovenfor nævnte opgavetyper, dels i forbindelse med transport af udstyr og mandskab til de militære installationer i Grønland. Kangerlussuaq anvendes endvidere til færgeflyvninger, både af Forsvaret og af NATO-partnere, primært USA. I 2016 havde Forsvaret 255 operationer i Kangerlussuaq og US Air Force 278 operationer, i alt 533 operationer. Dette svarer nogenlunde til antallet af civile atlantflyvninger. Forsvaret betaler ikke start- og passagerafgifter, men betaler 50 pct. af åbningstaksterne uden for normal åbningstid. Hertil kommer, at Forsvaret betaler 6,4 mio. kr. direkte til Landskassen og Grønlands lufthavnsvæsen Mittarfeqarfiit for brug af Kangerlussuaq.

Erhverv

Godt resultat for AirGreenland

AirGreenland A/S har, ifølge en pressemeddelelse forud for offentliggørelsen af selskabets årsregnskab, haft et godt resultat i 2018. Selskabets omsætning er vokset med knap 70 mio. kr. til 1,37 mia. i 2018. Selskabets resultat er 80,8 mio. kr. før skat.

Der blev sat passagerrekord i 2018, idet selskabet i alt havde 431.000 passagerer.

Fremgangen er især sket på ruten København-Kangerlussuaq, men der har også været en stigning i antallet af passagerer på Islandsruterne, herunder især sommerruten mellem Reykjavik, Kangerlussuaq og Ilulissat.

AirGreenland står overfor større investeringer i de kommende år. Selskabets atlantmaskine er en 21 år gammel Airbus 330, og passagerfly af denne type har en typisk levetid på 25 år. Administrerende direktør i Air Greenland A/S, Jacob Nitter Sørensen, har til avisen Sermitsiaq udtalt, at det ”*flugter meget godt*” med etableringen af de ny lufthavne, at der skal findes en ny løsning for atlantbeflyvningen. Selskabet vil i de kommende år desuden have behov for at udskifte helikoptere og mindre maskiner, og det samlede investeringsbehov anslås at være ca. 1 mia. kr.

Air Greenland A/S ejes af Grønlands selvstyre med en aktiepost på 37,5 pct., SAS Group med en aktiepost på 37,5 pct. og af den danske stat med en aktieandel på 25 pct.

Råstoffer

Eudialyt ved Narsaq

Det australske selskab Tanbreez Mining Greenland A/S, som gennem en længere årrække har haft efterforskningstilladelse til en forekomst med mineralet eudialyt ved Killavaat Alannguat nær Narsaq, er i dialog med selvstyrets råstofmyndighed om påvisning og afgrænsning af en kommercielt udnyttelig forekomst med henblik på at opnå udnyttelsestilladelse. Det er selskabets plan, at der skal brydes 500.000 tons malm om året.

Meddelelsen om, at der nu er indledt en konstruktiv dialog mellem Tanbreez og myndighederne, er modtaget med stor lettelse såvel af selskabet som i Kommune Kujalleq. Kommunen er ramt af arbejdsløshed, og borgmester Kiista P. Isaksen ser gode muligheder i projektet: *”Kommune Kujalleq ser frem til bestræbelserne med at få etableret mineproduktion for Tanbreez. Kommunen har siden 2014 haft en klar målsætning om at få så meget som muligt ud af mineprojekter. Det drejer sig ikke blot om arbejdspladser, men også om at deltage så meget som muligt i serviceringen af minen. Muligheden for, at virksomheder i kommunen kan sikre sig servicekontrakter, er et element til en succesfuld erhvervsudvikling. Her er en chance til at få vendt den negative spiral, som kommunen er inde i”.*

Mineralet eudialyt har et højt indhold af grundstofferne niobium, tantalum, zirkonium, og sjældne jordarter, der bl.a. kan anvendes i legeringer og katalysatorer samt i mobiltelefoner, vindmøller og genopladelige batterier. En væsentlig årsag til den lange ventetid for projektet er, at der endnu ikke findes en metode til at separere eudialyt, hvorfor projektet anses for usikkert. Af denne grund arbejdes der mod en relativt lille produktion i starten, således at projektet kan udvikles undervejs.

Tanbreez-projektet beskrives af naalakkersuisoq for råstoffer Erik Jensen som et ”overskueligt” mineprojekt, der kan have en levetid på årtier.

Kommune Kujalleq har i februar og marts måned indgået hensigtserklæringer, såkaldte participation agreements, med hhv Tanbreez Mining og Greenland Minerals and Energy, GME, der opererer ved Kvanefjeldet. Formålet er at sikre lokale virksomheders og lokal arbejdskrafts deltagelse i mineprojekterne.

Olie i Jameson Land

Naalakkersuisut har godkendt, at der udstedes en efterforsknings- og udnyttelsestilladelse til Greenland Gas and Oil Limited (GGO) til et onshore område på Jameson Land i Nordøstgrønland.

GGO er et olie- og gasefterforskningssselskab, der har base i London. Det er selskabets strategi at udvikle licensområdet på Jameson Land til et producerende oliefelt. Selskabet planlægger i dialog med de grønlandske råstofmyndigheder at gennemføre et efterforskningsprogram, der bl.a. omfatter borerer inden for to år.

Internationalt

Amerikansk rederi vinder kontrakt vedr. fragtsejlad til Thule AB

USA's forsvarsministerium har tildelt kontrakten for fragtsejlad til Thule AB til det amerikanske rederi Schuyler Line Navigation Company LLC. Det amerikanske rederi har haft kontrakten siden 2017, og den nye kontrakt løber frem til 1. oktober 2023.

Det selvstyrejede rederi Royal Arctic Line (RAL), som varetog besejlingen indtil 2017, havde budt på opgaven, men blev efter det oplyste fravalgt, dels fordi RAL's tilbud var baseret på skibe uden amerikansk interesse, hvilket er et amerikansk krav, dels fordi RAL's beskrivelse af evnen til at operere i området ved Thule AB ikke blev fundet tilstrækkelig.

Naalakkersuisoq for udenrigsanliggender, Ane Lone Bagger, har i en pressemeddelelse tilkendegivet, at Naalakkersuisut finder det ”særdeles ærgerligt”, at kontrakten ikke er tilfaldet et grønlandsk rederi: ”Naalakkersuisut vil overfor USA, sammen med det danske

Udenrigsministerium, igen italesætte vigtigheden af grønlandsk nytte fra den amerikanske militære tilstedeværelse i vores land.”

RAL har oplyst til de grønlandske medier, at man var bekendt med, at rederiets chancer for at vinde kontrakten ikke var store på grund af kravet om amerikansk kommerciel interesse i skibsflåden. Rederiet vil op til næste udbud af kontrakten søge at sikre, at dokumentation og teknisk beredskab lever op til de amerikanske krav.

Brexit: Ingen afgifter på grønlandske rejer og torsk

Storbritanniens regering har offentliggjort en liste over midlertidige importafgifter på varer, som vil blive påført importafgifter i tilfælde af et No Deal Brexit. Grønlandske rejer og torsk er ikke omfattet af listen, som vil skulle vedtages af Storbritanniens parlament i tilfælde af Brexit uden aftale med EU. Storbritannien er et af Grønlands vigtigste eksportmarkeder for rejer og torsk, idet der årligt eksporteres for mere end 700 mio. kr. Der er lagt op til en afgiftsfritagelse på et år.

Hvis Brexit-aftaleudkastet mellem EU og Storbritannien vedtages, vil Grønlands fiskeriprodukter have fortsat afgiftsfri adgang til Storbritanniens marked indtil udgangen af 2020.

Naalakkersuisut har tilkendegivet, at man følger udviklingen og vil arbejde for permanente aftaleforhold på længere sigt for at sikre den vigtige eksport.

Retsvæsen

Kritik af tolkebistand

Institut for Menneskerettigheder har i marts offentliggjort en rapport om tolkning ved det grønlandske retsvæsen. Rapporten, som er udarbejdet i samarbejde med Grønlands universitet Ilisimatusarfik, konkluderer, at der er behov for at forbedre tolkningen, særligt når det gælder tolkenes generelle kompetencer og håndteringen af de markante dialektforskelle i Grønland.

Rapporten beskriver, at retssager ofte gennemføres ved såkaldt ”samtolkning”, dvs. at de tilstedeværende hjælper hinanden og tolken frem til den rette forståelse og oversættelse af et begreb.

Der peges på tre hovedområder, hvor der bør ske forbedring, nemlig vedrørende terminologi og dialektforståelse, vedrørende tolkes arbejdsforhold og vedrørende tolkelogistik.

Det er en forudsætning for god tolkning, at der eksisterer en dækkende terminologi på grønlandsk. Derfor anbefales det i rapporten, at Grønlands sprognævn, Oqaasiliortut, sørger for opdatering af den eksisterende terminologiliste og løbende godkendelse af ny juridiske termer. Der er yderligere behov for, at rettens faste tolke uddannes til at forstå nord- og østgrønlandsk.

Rapporten ”Tolkning i det grønlandske retsvæsen” kan findes på Institut for Menneskerettigheders hjemmeside, www.menneskeret.dk.

Folketingsvalg

Kandidater

Flere partier har meldt kandidater ud til det kommende folketingsvalg.

For Siumut opstiller tidl. medlem af Inatsisartut Ineqi Kielsen, tidl. naalakkersuisoq Jens-Erik Kirkegaard, sexolog Ulrikka Holm og bachelor i statskundskab Ak-Mathilda Høegh Dam. Siumut har meddelt, at man vil pege på Mette Frederiksen som statsminister efter et valg.

De to nuværende medlemmer af Folketinget, Aaja Chemnitz Larsen (IA) og Aleqa Hammond (Nunatta Qitornai) genopstiller begge. For Atassut opstiller medlem af Inatsisartut Bentiarq Ottosen og bygherrerådgiver Nikolaj Rosing. Partii Naleraq opstiller medlem af Inatsisartut Pele Broberg og tidl. bestyrelsesformand i RAL Kuno Fencker. For Suleqatigiisitsisut/Samarbejdspartiet opstiller Looqi Sigurdsen. For alle foranstående

kandidater gælder, at de ikke på forhånd vil tilslutte sig en blok i dansk politik, men vil lodde situationen efter valget.

Partiet Demokraterne har endnu ikke meddelt kandidater til folketingsvalget.

Mikaela Engell